

Päijät-Hämeen maakunnallinen Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) ohjausryhmä

Aika 10.10.2017 klo 13:00 - 15:00

Paikka Wanha Herra

Laaksokatu 17, 15140 Lahti.

Jukka Ihalainen , Lahden Ensi- ja turvakoti ry	Varajäsen: Kristiina Mattinen, Pelastakaa Lapset ry:n Etelä-Suomen aluetoimisto
Minna Veistilä , sosiaalijohtaja, Sysmä	Varajäsen: Tuula Mäkinen, hallintojohtaja, Sysmä
Pirjo Hepo-oja, sivistystoimenjohtaja, Heinola	Varajäsen: Kirsi Mäkilä, perhekeskuskoordinaattori, Heinola
Kirsi Korttila, perusturvajohtaja, Heinola	
Timo Ahvo, sivistystoimenjohtaja, Orimattila	
Hanna Rapatti , erityisopetuksen rehtori, Hollolan sivistystoimi	
Anjariitta Carlson , sivistystoimen kehittämisspäällikkö, Lahti	Puheenjohtaja
Lassi Kilponen , opetus- ja kasvatusjohtaja, Lahti	Ulla Sepponen, erityisasiantuntija, Lahti
Sari Lahti , tulosaluejohtaja, lapsiperhepalvelut, PHHYKY	
Eija Kallio, tuloksikköpäällikkö, lastensuojelu, PHHYKY	
Niina Viholainen, tuloksikköpäällikkö, lapsiperheiden tuki, PHHYKY	
Hannele Poutiainen , tuloksikköpäällikkö lasten ja nuorten hyvinvointi, PHHYKY	
Mikko Lavonius , lastentautien ylilääkäri, PHHYKY	Varajäsen: Maria Virkki, hallintoylilääkäri, PHHYKY
Riitta Särkiö, pappi, Lahden seurakuntayhtymä	
Mari Kokkonen, tiimipäällikkö, Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala	Varajäsen: Marja-Liisa Sabbah, Lahden diakonia instituutti (Dila)
Jere Kuisma, Lahden nuorisovaltuusto	Hanna Hietala, Lahden nuorisovaltuusto
Päivi Salonen , lastentautien ja yleislääketieteen erikoislääkäri, PHHYKY	
Virpi Lehtinen , palveluesimies, Lasten ja nuorten	

kuntoutus, PHHYKY	
Marja Okker, tulosityksikköpäällikkö, lastenpsykiatrian ylilääkäri, PHHYKY	
Jani Penttilä , tulosityksikköpäällikkö, nuorisopsykiatrian ylilääkäri, PHHYKY	
Markku Lehikoinen, viestintä, PHHYKY	
Marjaana Pelkonen , neuvotteleva virkamies, STM	
Kirsi Kuusinen-James, johtaja, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso	
Tuija Åstedt , LAPE- projektipäällikkö	
Anne Haavisto , LAPE- projektisuunnittelija	
Marita Moisander-Pohjonen , LAPE- projektisuunnittelija	
Elina Vesterinen , LAPE- muutosagentti	
Johanna Huttunen, hyvinvointiohjaaja, Hartola	
Matti Kettunen , hyvinvointijohtaja, Asikkala	
Niina Honko , sivistystoimenjohtaja, Iitti	
Pauliina Koskela , vapaa-aikavastaava, koulukuraattori, Padasjoki	

Käsiteltävät asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anjariitta Carlson avasi kokouksen. Tässä kokouksessa sihteerinä Anne-Marie Haavisto. Käytiin läpi osallistujat. Paikallaolijat yllä olevassa listauksessa korostetulla fontilla. Marja Okkerin tilalla tällä kerralla oli vastaava osastonhoitaja Regina Leppänen lasten psykososiaalisesta tuesta.

2. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen muistioon ei ollut huomautettavaa ja muistio hyväksyttiin.

3. LAPE-tiimin uusi työntekijä

LAPE-tiimiin on palkattu uusi projektisuunnittelija Tarja Anttonen. Tarja tulee Suomen Partiolaisista ja LAPE:ssa keskittyy viemään yhdessä kuntien/kaupunkien kanssa eteenpäin toimintakulttuurin muutoksen osuutta, eli lapsiystävällisyyttä, lapsivaikutusten arviointia ja lapsibudjetointia.

4. Työpajat

Elina Vesterinen alusti työpajatyöskentelyä kertomalla ohjausryhmän ja kunnan/kaupungin LAPE-ryhmien tehtävien merkityksistä ja erilaisista rooleista. LAPE-työ on yhteistä ja jokaisen tulee työhön perehtyä. Ohjausryhmään tullessa on oltava tietoinen siitä, mitä maakunnallisessa ja

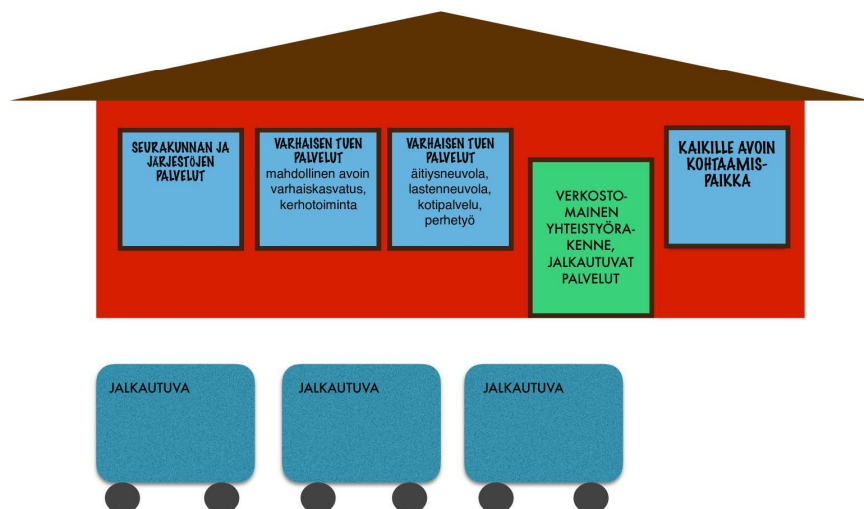
kansallisessa LAPE-kehittämisessä tapahtuu, jotta voi ottaa asioihin kantaa ja ohjata tiimiä työssä. Tämän jälkeen Marita Moisander-Pohjonen alusti perhekeskustoiminnan asemoitumista ja johtamista esittelemällä joitakin rajanvetoja siitä, mitä ns. *perhekeskus*, *perheasema* ja *kohtaamispaikka* ovat ja miten ne voivat asemoitua. A) Perhekeskuksen on tarkoitus koota yhteen hajanaisia palveluja. Samalla perhekeskustoimintamallissa **olennaisinta on asenne, jolla työtä tehdään yhdessä lapsen ja perheen arkea lähellä**, sekä johtaminen, joka sovittaa toiminnan ja työn yhteen.

PERHEKESKUS

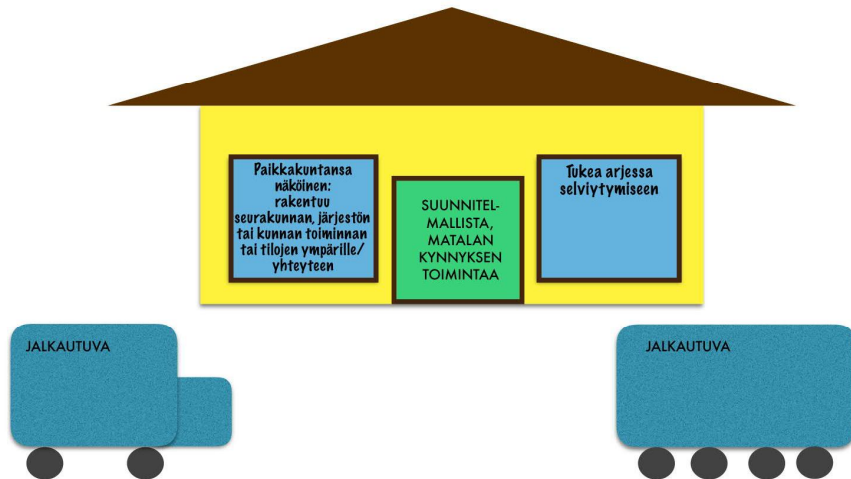
B) Perheaseman olennainen työ on tarjota matalan kynnyksen toimintaa ja olla avoin kohtaamispaikka. Perheasemiin jalkaudutaan, ja siellä tarjotaan omiana toimintana varhaisen tuen palvelut, kuten avoin varhaiskasvatus, neuvolatyö jne.

PERHEASEMA

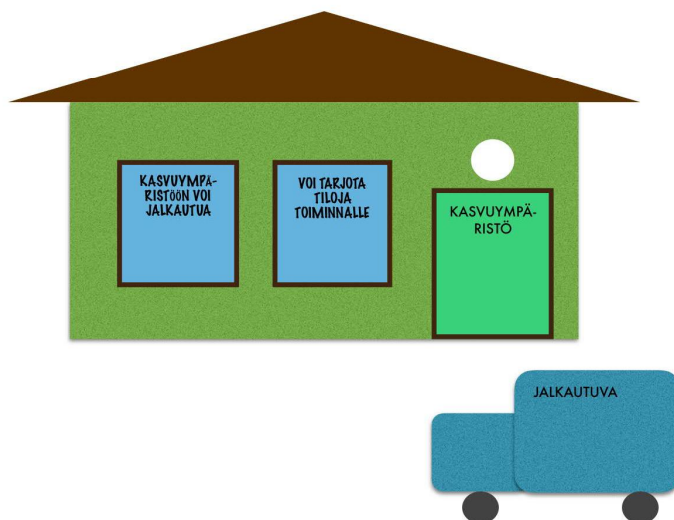
C) Usein ohjattuun tai avoimeen vertaistukeen painottuva kohtaamispaikka on paikkakuntansa näköinen.

KOHTAAMISPAIKKA

D) Samalla on olennaista muistaa, että varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten yksiköt kokoavat kasvuympäristöön paljon toimijoita ja voivat olla paikkakuntien luontevia kohtaamispaikkoja.

KOULU, VARHAISKASVATUS

Työpajan pohjaksi Marita esitteli myös konkreettisesta perhekeskusmallista ajatuksia herättämään karttakuvan, johon oli asemoitu perhekeskuksia, perheasemia ja kohtaamispaikkoja. Karttakuva sinällään oli keskustelunavaus

ja tätä ohjausryhmää varten tehty. Kilponen toi esille, että yhtäkkiä tehty esitys hämmästytti ja nostatti paljon ajatuksia. Lahdessa on juuri käynnistynyt neuvottelut PPHYKY:n kanssa yhdyspintatyöstä. Samaan aikaan tehdään budjetit ja suunnitelmia tilojen käytöstä. Marjaana Pelkonen kertoi, että perhekeskustyötä tehdään tulevia maakuntia varten ja kehittämistyö liittyy siihen. On tärkeää, että palvelut ovat riittävän integroituneita maakunnassa. Yhteys varhaiskasvatukseen ja kouluun on erittäin tärkeää, kun ajatellaan, että lapset ovat yhteisiä ja olemassa olevat palvelut täytyy yhteensovittaa toimiviksi. Lisäresurssien esittäminen ei ole varmastikaan mahdollista. Nyt käynnissä on yhdyspintaselvitys myös kansallisella tasolla ja siitä raporttia tulee vuoden lopulla.

Pelkonen jatkoi, että perhekeskusta valmistelevat työpajat ovat käynnistyneet STM/THL-tasolla ja työssä tarkastellaan sitä, miten keskuksat asemoituvat. Maakunnassa täytyy huomioida sen omat piirteet ja se, miten maakunnana lapset ja perheet tulevat parhaiten palvelluiksi. Ajatuksena on tuottaa lähipalveluja. Nyt eri maakunnissa on alettu käyttää esimerkiksi perhekeskusperheasema -nimityksiä. Eri maakunnissa palveluja on myös hyvä katsoa maakunnan tarpeiden mukaan.

Veistilä kertoi yllättyneensä myös kuvasta ja miettineensä miten ohjausryhmä voi nyt ohjata. Sari Lahti kertoi ajattelevansa, että keskustelunavaus on hyvä, ja ohjausryhmän on helpompi lähteä ottamaan kantaa. Hän koki, että esitys on nyt tehty tätä kokousta varten, eikä edusta suunnitelmaa, jota todellisuudessa eteenpäin viedään. Nyt ohjausryhmä voi ottaa kantaa ja muodostaa oman ajatuksensa siitä konkreetian alusta, jota lähdetään rakentamaan. Mikko Lavonius kertoi odottavansa, että päästään ryhmissä keskustelemaan asiasta.

Elina Vesterinen kertoi, että ryhmällä on halu vastata siihen konkreetian vaateeseen, mitä on kehittämistyön aikana vastaan tullut. Marjaana Pelkonen ja Marita Moisander-Pohjonen kertoivat, että valtakunnallisesti toki tavoitellaan myös fyysisiä tiloja, vaikkakin yhteensovittaminen on tärkeintä. Palveluverkoston kehittäminen on tärkeää. Lassi Kilponen toi esille esimerkkinä Ahtialan alueen kehittämisen: tavoitteena on saada ahtialalaiset kokemaan, että palvelut ovat yhteisiä ja verkosto toimii niin, ettei asukkaat enää koe päiväkotien, koulujen tai palvelujen seiniä, vaikka palvelut ja toiminta olisi eri tiloissa. Kilponen painotti sitä, että valmisteluissa tulee erityisesti välttää sitä, että maakunnan ja kunnan välille syntyisi raja.

Osallistujat jaettiin kolmeen työpajaryhmään, ja jokainen ryhmä kiersi keskustelemassa jokaisesta työpaja-aiheesta. Tarkoituksena oli keskustella

- Kunnan/kaupungin LAPE- työryhmien roolin ja tehtävien kirkastus ja yhteisen käsityksen muodostaminen
*Pohjana LAPE-tiimin esitys. Suhteessa LAPE-muutokseen ja hankkeen tavoitteiden toteutumiseen, mitkä ovat kunnan/kaupungin LAPE-ryhmän kolme tärkeintä tehtävää? Mitä konkreettista projektin (projektitiimin/ohjausryhmän/kuntaryhmien) pitää tehdä, jotta em. kolme tehtävää voisivat toteutua? Tuotetaan lopuksi selkeä ohjeistus kunnan/kaupungin LAPE-ryhmän työstä kunnan/kaupungin LAPE-ryhmälle ja projektille.
Ohjeistus liitteenä (LIITE 1).*

- **Maakunnallisen LAPE- ohjausryhmän roolit ja tehtävät**
Pohjana LAPE-tiimin esitys. Suhteessa LAPE-muutokseen ja hankkeen tavoitteiden toteutumiseen, mitkä ovat ohjausryhmän kolme tärkeintä tehtävää? Mitkä konkreettista projektin (projektitiimin/ohjausryhmän/kuntaryhmien) pitää tehdä, jotta em. kolme tehtävää voisivat toteutua? Tuotetaan lopuksi selkeä ohjeistus ohjausryhmälle/projektille. Ohjeistus liitteinä (LIITE 2).
- **Johtamisen teemat perhekeskustoimintamallissa**
Tavoitteena on, että Perhekeskustoiminnan johtamiseen liittyviä asioita pidetään yllä ohjausryhmän keskustelussa. Ohjausryhmän mahdollisesti/jossain vaiheessa tuottama malli perhekeskuksista ja asemoitumisesta voi toimia yhtenä perhekeskustoimintamallin pohjana, johon kehittämistyössä voidaan peilata. Ohjausryhmä ottaa kantaa palveluverkoston toimimisen edellytyksiin, joista tärkein on johtaminen. Työskentelyyn lähdetään tarkastelemalla ryhmässä aluksi projektitiimin tekemää hahmotelmaa perhekeskusten, perheasemien ja kohtaamispaikkojen aseoinnista. Tärkeää on muistaa myös kasvuympäristöjen merkitys matalan kynnyksen tuessa. Suhteessa LAPE-muutokseen ja hankkeen tavoitteiden toteutumiseen matalan kynnyksen tuen kokonaisuudessa, mitkä ovat johtamisen kolme tärkeintä tehtävää? Mitkä konkreettista projektin (projektitiimin/ohjausryhmän/kuntaryhmien) pitää tehdä, jotta em. kolme tehtävää voisivat toteutua? Tuotetaan lopuksi selkeä ohjeistus projektille johtamisen teemaan liittyen JA pohditaan, onko hahmotelmassa edellytyksiä muutoutua ohjausryhmän ajatukseksi perhekeskustoimintamallista.

Perhekeskustoimintamallin johtamiseen liittyen ei saatu varsinaista ohjeistusta tuotettua. Keskustelu oli vilkasta ja polveili perhekeskusteeman eri kysymyksissä. Seuraavaksi muistiinpanoja perhekeskustyöpajaosuudessa käydystä keskustelusta:

Ensin tulee tunnistaa Lapen tehtävä perhekeskustoiminnan rakentamisessa, jotta voidaan miettiä johtamista. Missä on johtaminen? Mitä sitten kun LAPE on tehty. Millaiset lait ja asetukset tulevat maakuntavalmistelussa ohjaamaan työtä tai vaikuttamaan – kuinka paljon pelivaraa valtio antaa ohjauksellaan? Kuinka tarkkaan valtio tulee säätelemään perhekeskustoimintaa ja sen järjestämistä? Nyt kerätään tietoa. Asemoitumisesta: nyt ministeriöiden keskinäinen yhteistyö näkyy ja erityisesti on näkymättä maakuntatasolla.

LAPE on resurssi ja fasilitaattori valmistelussa. Nyt pitää varoa sitä, että alettaisi suunnitella muusta tällä hetkellä kehitettävästä irrallista...eri kuntalaiset ovat eri palvelujen käyttäjiä ja meillä ei ole oikeasti niin paljon valinnanmahdollisuuksia vaan lait, asetukset ja rahoitus tulevat vaikuttamaan todellisuudessa. **Meidän pitää olla nyt vaikuttamassa toimintakulttuuriin ja siihen keskusteluun, jota yhdyspinnoilla ja palvelujen yhteensovittamisessa tehdään jo maakunnasta riippumatta.** Johdetaan keskustelua ja johdetaan tutkimusmatkaa. Ohjausryhmätasolla hyvä miettiä tätä kysymystä. **Yksi vaihtoehto on tukea yhdyspintatyötä ja tuottaa taustatietoa tutkimusmatkalle.** Tarvetta laajemmalle työpajatyöskentelylle, joka vaikuttaisi hykyn palvelutarjontaan ja kuntien tilanteeseen. Mitä pitää välttää ja mitä edistää, jotta saadaan konkretiaa. Miten tuotetaan konkreettisesti ja mitkä ovat palvelukokonaisuudet. Lahdessa olisi runsaasti

tiloja, litissä taas ei. litissä koetaan, että linkki hykyn ja kunnan palvelujen välillä on vähäinen ja toiminnot tuntuvat erillisiltä. *Savonlinnassa* pienessä sairaanhoitopiirissä on kahden ihmisen ohjaustiimi, joka tietää kaiken ja ohjaa eteenpäin tai kertoo kuka ottaa esim. huomenna yhteyttä ja auttaa asiassa. Perhekeskus on siellä ihan kuin puhelukeskus, joka on verkostoitunut. Pompottelua ei tule. *Eksotessa* perustettu palveluohjaus, toiminut hyvin, mutta maksaa melko paljon. *Oulun* alueella taas puhutaan palvelukeskittymistä. Päiväkodit, koulut ja sote-palvelut keskitetty alueille verkostoksi. Nyt maku-keskustelu siellä mietityttänyt. Perhekeskusten ydin voisi olla OHJAAMO. Siellä jokainen hoitaa osuutensa omasta budjetistaan, mutta on sitoutunut yhteen. Eksotessa lasten ja nuorten talot, joissa saa mahdollisimman varhain tukea. **Siilot on rikottava ja varhaisen tuen palveluihin keskityttävä.** Olisi hyvä olla työpaja, jossa tunnistettaisi riskejä ja mahdollisuuksia. **Millä oikeasti varmistetaan, että toimeen tartutaan yhdessä oikealla vakavuudella.** Makussa on riski, että vaka/kouluhenkilöstö ei pääse palveluohjaukseen mukaan, vaan syntyy rajoja. Ydin on siinä, miten tehdään työtä asiakaspinnassa. Jos herää huoli, voi soittaa ja kysyä ja jakaa huolen. **Lapsista tulee yhteisiä.** Tunnistetaanko sitä, mikä tieto pitää jakaa? Mikä on turvallisuuden kannalta riittävästi. Perhekeskuksen tulisi olla yksi iso kolmio koko maakunnan alueella. Toimintaa pitää pystyä tuottamaan missä tahansa. Onnettomuustutkintakeskuksen raportti suosituksista koskien tiedonjakoa tulisi katsoa.

1. LAPE on resurssi ja fasilitaattori, joka tuottaa tietoa päätösten tueksi
2. Yhdyspintatyötä on tuettava
3. Palveluohjaus yhdestä pisteestä on tavoiteltava
4. Vaka/koulu mukaan palveluohjaukseen – ei synnytetä rajoja
5. Toimintakulttuuriin vaikuttettava

Kansallisesti linjattu enemmän sitä, mitä palveluverkoston kuuluu. Käytetäänkö nyt turhaan aikaa nimitysten ja asemointien ja seinien rakentamiseen. Tärkeintä olisi rakentaa yhteistä työtä. Prosessijohtamista oltava! Onko nimitysten/mallien määrittely kuitenkin tarpeen, jotta voidaan miettiä mitä asioita on lähellä isoja asumiskeskittymiä. Maakunnassa on isoja keskittymiä, johon voisi laittaa lapsiperheiden palveluja, yhteisiä tiloja, neuvoloita. Yhteisessä isossa maakunnassa yksi perhekeskus, josta voidaan tuottaa palvelut pienempiin keskittymiin. Joidenkin silmissä kolmiot kartalla ohjaavat ajattelemaan seinä sen sijaan, että ajateltaisi joustavaa verkostoa. Toiset näkevät verkoston. **Kunnissa voi olla erilaisia alustoja, joiden varaan rakennetaan kullekin sopiva keskus.** Nyt esimerkiksi **tilaongelmat ja toisaalta tilamahdollisuudet ovat asioita, jotka vaikuttavat.** Olisi hyvä rakentaa perhekeskuksia niin, että tulisi tarjolle myös ryhmätiloja järjestöjen ja yhdistysten, seurakunnan käyttöön. **Mitä konkreettista tapahtuu prosesseissa, että asiat tapahtuu eri tavalla?** Perhekeskustoiminnassa on paljon kyse asenteesta **oleellista on matalan kynnyksen tuen KOKONAISUUS**, eikä se, että esim. opiskeluhoitoa kehitetään erillään. Tämän vuoksi aluksi tehtyä kehittämisrakennetta onkin muutettu. **Asiantuntijoiden on oleellista saada myös aikaa kehittämiselle ja toimintakulttuurin muutokselle. Puhutaan myös prosessin omistajuudesta, sen pitäisi olla lapsella.** Olemme osa Päijät-Hämeen perhekeskusta, miten se muuttaa toimintaa? Aiemmin lähetetty ihmisiä esim. perheasiain neuvottelukeskuksesta Jussi-työhön, nyt soiton tullessa linkitytään yhteen, hyvä!

1. Kuntien olemassa olevien alustojen huomioiminen

2. Tilaongelmat ja -mahdollisuudet ovat asioita, joilla vaikutusta
3. Konkreettiset teot prosesseissa johtavat asioiden muutokseen
4. Matalan kynnyksen KOKONAISUUS
5. Asiantuntijoille aikaa kehittämiselle ja toimintakulttuurin muutokselle
6. Prosessin omistajuus LAPSELLA

Esitys tehty väestömäärän perusteella. Sosioekonomista asiaa ei ole siinä mietitty, mutta se olisi tarpeen. Palveluja ei ole tarkoitus viedä pois, vaan osalle niitä toteutettaisiin jalkautuen. **Millä tavalla osallistetaan lapsia ja perheitä valmistelussa?** Keski-Pohjanmaa on lähtenyt kyselemään jo perheitä. **Peruspalveluita on selvityksellä kartoitettu hyvinvointiasemia varten ja neuvolapalveluihin on oltu tyytyväisiä.** Kela on ollut halukas jalkautumaan perhekeskuksiin. Luottamus palveluketjuissa! Esim. pienillä paikkakunnilla vaihtuva henkilöstö tuottaa pulmaa. **Pysyvyys rakenteissa on olennaista, kuten luottamuksen saaminen.** Nousi kysymys hyvinvointiasemia koskevasta selvityksestä, siihen voisi kukin tutustua. Miten ”hypermarkettiin” sijoittuisivat nuorten psykososiaalisen tuen palvelut ja erityisesti perustason palvelut ja perustasoa tukevat palvelut? Voisiko perustasolla olla terveydenhoitajia, psykiatrisia sairaanhoitajia tms.? Ja mihin ne sijoittuisivat? Nuorten psykososiaalisen tuen palvelujen tarjoamista seurataan mielenkiinnolla. **Maakunnassa on ajatus, että laitetaan perheiden vaikeudet kuriin hyvällä tehokkaalla yhteisellä työllä. Olisi hyvä, että jokainen voisi löytää perhekeskuksesta itsensä. Perhekeskuksessa toimivien saumaton ja tiivis yhteistyö on olennaisinta. Jokainen omassa työssään ohjaa perhettä ja auttaa. Miten päästään syrjästä palveluihin kiinni, miten syrjäytymistä ehkäistään ja osallisuutta lisätään.** Miten annetaan voimavaroja kasvattaa siivet, juurten lisäksi. Harrastusmahdollisuudet sivummalla huonommat, lapset ja perheet eivät ole tasa-arvoisessa asemassa. Visio voisi olla, että lapsi ei pamahda äkkiä 8v vaikka lastenpsykiatrialle ja siellä hämmästellään missä tämä lapsi on ollut.

1. Olennaista pysyvyys rakenteissa
2. Perheiden vaikeudet kuriin hyvällä, tehokkaalla yhteisellä työllä
3. Jokaisen tulisi löytää perhekeskuksesta itsensä
4. Saumaton ja tiivis yhteistyö perhekeskuksissa olennaista
5. Jokainen ohjaa ja auttaa perhettä työssään
6. Miten päästään syrjästä kiinni palveluihin
7. Millä tavalla osallistetaan lapsia ja perheitä valmistelussa?
8. Resurssien allokointi reippaasti, jotta päälliköt voivat osoittaa ihmisiä
9. Yhteistoimintamallien jalostaminen, yksi täti hoitaa -mallilla, väestövastuuperiaatteella palveluohjaus
  - è aktivoidaan kaikki toimijat (3.sektori, keskeiset kunta-sote-toimijat), pusketaan ylittämään rajoja omassa työssä ja rikkomaan niitä ja tekemään yhteistä työtä
10. Esimiestyötä pohdittava, jotta ihmiset eivät itse keksi toimenkuviaan – palvelun näkökulmasta esimiestyö, palvelulähtöinen esimiestyö – asiakkaiden huomioon ottaminen
  - è perhekeskusjohtaminen – yleinen standardi päijät-hämäläisten perhekeskusten kesken, jotta esimiehet/johtajat tietävät minne resurssi osoitetaan ja miten.

Onko nyt esteitä yhteistyölle? Ei, sen sijaan on lainsäädännön velvoittamia säädöksiä siitä, että yhdessä on mietittävä ja sovittava työstä. Miten satsataan lasten palveluihin? Saadaanko lainsäädännöstä rahoitukseen selkänöjää? Nyt yritetään siirtää painotusta ehkäisevämpään ja edistävämpään suuntaan.

5. Muut asiat

Nyt viritelty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tekemistä maakunnallisesti. Ensi ohjausryhmässä 14.12. Arja-Tuulikki Wilén mukana. Tänä päivänä työskentelytapa ollut tuottava ja hyvä.

6. Kokouksen päättäminen ja seuraava kokous

Anjariitta Carlson päätti kokouksen ja toivotti ohjausryhmän tervetulleeksi seuraavaan kokoukseen 14.12.2017.